

Prestesaken intet justismord

Psykologtidsskriftet overser sentrale fakta og fører leserne bak lyset i sin dekning av Prestesaken.

TEKST

Rolf Nordberg

PUBLISERT 4. juli 2017

EMNER **Prestesaken**

PRESTESAKEN

PSYKOLOGTIDSSKRIFTET går i sin dekning av Prestesaken i februarutgaven svært langt i å hevde at det ble begått justismord, noe som også underbygges av tittelen «Det store sviket». Dette er bare mulig når tidsskriftet bevisst utelater en rekke avgjørende viktige fakta og de aller fleste forhold som ble lagt til grunn for at presten ble kjent skyldig og dømt til åtte års fengsel for blant annet seksuell omgang, voldtekter, mishandling og grov vold mot sin stedatter gjennom en årrekke.

Dommene fra to rettsinstanser, gjenopptagelseskommisjonens avgjørelse og rettsreferater fra avisa Glåmdalen (der jeg var sjefredaktør mens saken ble behandlet i retten) gir et helt annet bilde enn hovedartikkelen i Psykologtidsskriftet 2/2017.

Presten som voldsmann

Rystende fakta i volds- og overgrepssaker mot barn er vanskelig å ta inn over seg, men blir kanskje noe lettere å forstå når vi i tingretten fikk høre presten fortelle om egen oppvekst i et voldelig hjem.

Under rettssaken var prestens første kone innkalt som ett av 38 vitner. I sin forklaring fortalte hun at presten ofte utøvde vold i familien. Dommen fra Glåmdal tingrett viser blant annet til en barnevernsjournal fra 20. september 1986, der presten innrømmet at han så å si daglig var voldelig mot familien.

Den tiltalte innrømmet også både overfor politiet og de rettspsykiatriske sakkyndige Kjell Noreik og Berthold Grünfeldt at han hadde utøvd vold mot sin sønn i sitt nåværende ekteskap, altså et tredje barn, ifølge dommen fra tingretten. I et brev til

biskopen på Hamar på et tidlig stadium i saken skrev han dessuten at han hadde slått stedatteren.

Under soning av fengselsdommen fortalte presten at han under en permisjon på Vestlandet hadde hatt flashback og da husket at han en gang hadde påført stedatteren brannskader på begge armene, altså grov vold. Stedatteren hadde stått og laget middag da han presset armene hennes inn mot en varm kjele på ovnen.

Presten som seksualovergriper

Ifølge dommen fra tingretten fortalte prestens kone fra det første ekteskapet også om hvordan presten hadde begått seksualisert vold mot henne gjennom flere år, gjentatte ganger hadde presset seg til samleie og at han «i forbindelse med sex kunne være rå, brutal og nesten dyrisk». I tingrettsdommen legges det til grunn at tiltalte utøvde vold mot henne i store deler av ekteskapet.

Videre fortalte presten under soning at han hadde hatt flashback også om et seksuelt overgrep mot stedatteren. Han husket at han en gang hadde tatt hånden under den da 5-årige jentas pyjamas mens hun satt på hans fang, og inn mot jentas skritt. Begge de nevnte flashbackene formidlet han til privatetterforsker Tore Sandberg, advokat John Christian Elden og to medinnsatte. Sandberg/Elden var engasjert av presten og hans familie for å fremme en gjenopptakelsesbegjæring. De to nevnte hendelsene er i overensstemmelse med det stedatteren forklarte til politiet og i to rettsinstanser, ifølge Gjenopptakelseskommisjonens rapport.

«Jeg oppfatter at det i artikkelen «Det store sviket» langt på vei legges til grunn at psykolog Stolpestads sakkyndigrapport er hovedgrunnen til at presten ble kjent skyldig»

I tillegg fortalte presten uoppfordret i tingretten om at han mange år tidligere og under en tur i skogen hadde befølt ei blind jente, ei jente han var personlig assistent for.

Presten som løgner

I to rettsinstanser benektet presten den volden hans ekskone forklarte seg om i retten, inkludert forholdene som var beskrevet i rapporten fra barnevernet. Videre trakk han tilbake de nevnte innrømmelsene om voldsbruk fra brevet til biskopen i sin forklaring til politiet og i samtalene med rettspsykiaterne. Han benektet også alle forholdene som han var tiltalt for overfor stedatteren, inkludert de to forholdene som han senere har innrømmet.

To rettsinstanser har lagt til grunn at presten lyver både når det gjelder volden mot kona og barna i første ekteskap, den seksualiserte volden mot ekskona, vold mot

sønnen i sitt nåværende ekteskap, og volden og de seksuelle overgrepene mot sin stedatter.

Domspremissene

Jeg oppfatter at det i artikkelen «Det store sviket» langt på vei legges til grunn at psykolog Bente Stolpestads sakkyndigrapport er hovedgrunnen til at presten ble kjent skyldig. Behandlingen i to rettsinstanser og den begrunnede dommen fra tingretten tilsier noe annet (i lagmannsretten gis det ikke noen begrunnelse for juryens/lagrettens kjennelse).

Som i de aller fleste saker som dreier seg om familievold og seksuelle overgrep, er det påstand mot påstand og ingen vitner. Troverdighet blir da et viktig tema. Tingretten har derfor vektlagt vitner som *har* sett og hørt noe, og skriver blant annet i dommen: «Retten har lagt stor vekt på vitneforklaringene fra helsesøster og lærer.»

Læreren fortalte at han hadde hentet stedatteren nær presteboligen et 20-talls ganger på sen kveldstid/natt, helsesøsteren hadde hentet henne to ganger. De fortalte om ei ofte forkommen tenåringsjente, og observerte blant annet brennmerker på armene, blodig ansikt, blåmerker i ansiktet og kraftige bloduttreddelser/hevelser på ryggen, samt at hun var livredd, taus og sliten. De lot henne få overnatte hjemme hos seg, og opplevde da ei livredd jente som lå i fosterstilling og med alle lys på. Enkelte ganger sendte jenta SMS om at de ikke kunne hente henne likevel fordi hun var så mishandlet at hun ikke klarte å bevege seg ut av presteboligen.

På den videregående skolen ga rådgiveren og anonyme givere stedatteren både mat, varme klær og penger til skolebøker. De observerte at jenta ofte var tynnkledd, frøs og var sulten, og ikke hadde penger til pensumbøker. Hver gang de foreslo å anmelde presten, tryglet jenta om at dette ikke ble gjort av hensyn til sine stesøsken og sin adoptivmor.

Retten legger i dommen fra tingretten også vekt på vitneutsagn fra andre som har sett merker og skader etter voldsbruk: en lege, skolevenninner av jenta, en studentprest og en studentrådgiver.

Alle disse vitnene bekreftet i retten stedatterens forklaringer om volden. Samtidig ble prestens troverdighet svekket ved at han nektet for absolutt alle forhold som han var tiltalt for, inkludert voldsbruken.

Stedatterens behandlende psykolog, Hilde Myrvoll, konkluderte med at jentas symptomer stemte med opplevelser av vold og overgrep. Myrvoll opplevde jenta som troverdig, ikke utspekulert og uten realitetsbrist. I likhet med sakkyndig Bente Stolpestad konkluderte Myrvoll med at stedatteren lider av posttraumatiske stresslidelser. Begge rettsinstanser la dette til grunn i sine dommer.

Avviste andre årsaker

Fra forsvarers side ble det framført en teori om at stedatteren led av reaktive tilknytningsforstyrrelser og på grunn av det hadde diktet opp alle anklagene mot

presten. For å underbygge dette førte prestens forsvarer den nederlandske psykologen Joachim Haarklou som vitne i tingretten, og den danske psykologen Niels Peter Rygaard i lagmannsretten. I likhet med psykologene Myrvoll og Stolpestad kom tingretten til at stedatteren ikke oppfylte nær sagt noen av kriteriene for denne diagnosen.

Tingretten drøftet reaktive tilknytningsforstyrrelser relativt inngående, og kopierte også inn i dommen deler av en artikkel skrevet av nevnte psykolog Haarklou om diagnosen. I dommen i tingretten slås det fast at teorien om tilknytningsforstyrrelse er uten hold i virkeligheten: «Muligheten for at stedatterens anklager mot stefaren kan skyldes såkalt reaktiv tilknytningsforstyrrelse og/eller at hun har falske minnebilder, framstår etter dette for retten som teorier uten faktiske holdepunkter å støtte seg på.»

I lagmannsretten var den norske overlegen og anerkjente barne- og ungdomspsykiateren Jannike Engelstad Snoek oppnevnt som sakkyndig. Hun avviste fullstendig at stedatteren kunne lide av reaktive tilknytningsforstyrrelser og kalte diagnosen «uinteressant» i denne forbindelse, ifølge et rettsreferat i avisa Glåmdalen 8. mars 2008.

DOKUMENTAR I februar publiserte Psykologtidsskriftet en omfattende dokumentar om en volds- og overgrepssak fra 2006.

Som Helmikstøl skriver, var reaktive tilknytningsforstyrrelser også et tema i Eidsivating lagmannsrett, men uten at lagdommerne fant dette forholdet avgjørende for

skyldspørsmålet. Følgelig satte ikke fagdommerne juryens kjennelse til side.

Gjenopptakelseskommisjonen viste til at reaktive tilknytningsforstyrrelser var et sentralt tema i begge rettsinstanser, og at det ikke forelå noe nytt om dette i gjenopptakelsesbegjæringen.

Lite nytt på 30 sider

Journalist Øystein Helmikstøl opplyser at Psykologtidsskriftet har hatt tilgang på en rekke dokumenter i Prestesaken og påberoper seg å presentere mange (nye) forhold som tilsier at den tidligere presten kan ha vært utsatt for et justismord.

For meg som har fulgt saken fra høsten 2006 og til gjenopptakelsesbegjæringen var ferdig behandlet i november 2013, er det knapt noe nytt å finne. Tvert imot oppfatter jeg artikkelen som en kortversjon av og reprise på det Sandberg/Elden anførte i sin gjenopptakelsesbegjæring på 247 sider pluss vedlegg, bilder og videoopptak.

Tidsskriftet bringer imidlertid inn at presten, ifølge psykologspesialist Børge Holden, lider av Aspergers syndrom, men den diagnosen har så langt jeg kjenner dagens lovverk/rettspraksis, ikke betydning for skyldspørsmålet, og gir heller ikke straffrihet på grunn av utilregnelighet. Diagnosen var dessuten kjent før lagmannsrettssaken.

Et svært sentralt tema i begjæringen fra Sandberg/Elden var svakheten ved psykolog Bente Stolpestads omfattende sakkyndigrapport på 32 sider, nemlig at hun i tillegg til sine sakkyndige vurderinger tok standpunkt til skyldspørsmålet. Dette forholdet ble grundig drøftet av Gjenopptakelseskommisjonen, og er følgelig ikke noe nytt selv om Psykologtidsskriftet framstiller det annerledes.

Alle forhold vurdert

Psykologtidsskriftet har tydeligvis valgt å se helt bort fra den 35 sider lange avgjørelsen fra nevnte kommisjon. Men Gjenopptakelseskommisjonen har vurdert temaer som konfirmasjonen til stedatterens bror, graviditetstest og selvabort med strikkepinne, overgrep i toalettbygget ved en kirke, ribbeinsbrudd og nyresvikt, de sakkyndiges rolle og prestens flashbacks, for å nevne noe.

De samme forholdene var stort sett også temaer under rettsforhandlingene.

Unøyaktigheter og enkelte feil i stedatterens forklaringer i de 12 politiavhørene og i retten ble drøftet av tingretten. I dommen står det at det ikke kan forventes at stedatteren skal huske alle detaljer i de enkelte overgrep, og/eller at hun skal unngå å blande sammen opplevelser fra forskjellige hendelser.

Forhåpentlig bidrar disse fakta til et mer balansert bilde av den såkalte Prestesaken også for leserne av Psykologtidsskriftet. Ved bevisst å ha utelatt disse faktaene er min oppfatning at Psykologtidsskriftet har ført sine lesere bak lyset.

Den domfelte tidligere presten er gjort kjent med Rolf Nordbergs innlegg, men han ønsker ikke å kommentere det.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 55, nummer 7, 2017, side 661-664

TEKST

Rolf Nordberg, tidligere sjefredaktør i avisa Glåmdalen

+ **Vis referanser**

Kilder

Glåmdal tingretts dom av 09.05.2007 (TGLOM-2007-51997). Eidsivating lagmannsretts dom av 14.03.2008 (LE-2007-76140). Gjenopptakelseskommisjonens (Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker) avgjørelse av 24.10.2013 (GK-2013-93). Avisa Glåmdalens omfattende og detaljerte rettsreferater fra samtlige 12 dager med hovedforhandlinger både i Glåmdal tingrett i perioden 16. april-2. mai 2007 og Eidsivating lagmannsrett i perioden 25. februar-13. mars 2008.